Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 46 (3613) Варшава, 15 листопада 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

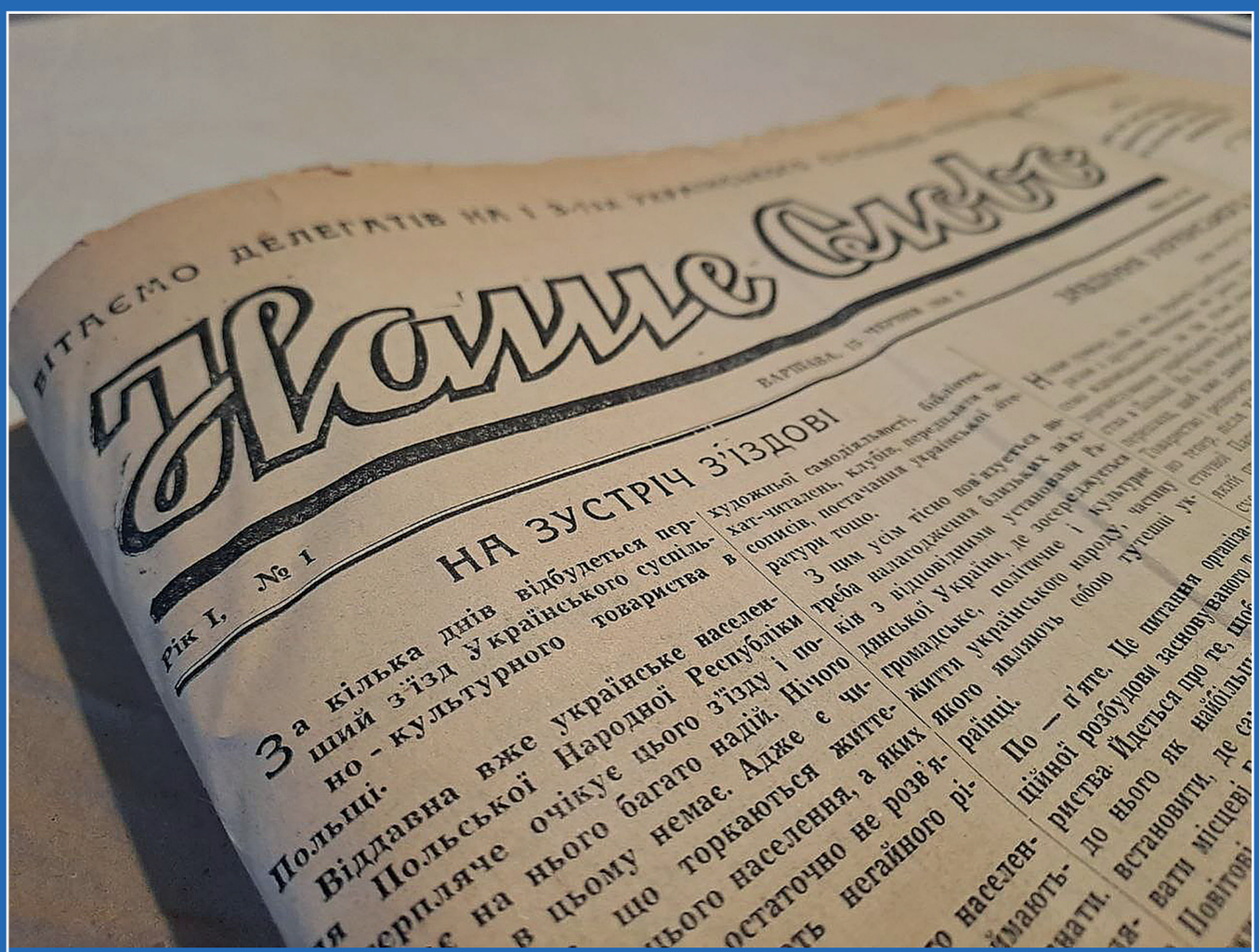

Фото Тетяни Данюченко

Від УСКТ до сучасних викликів. с. 2-3

«Зустрічі на пограниччі» та з модою Надсяння. с. 5

Українське кіно під час війни. с. 8-9

ISSN 027-8254

eprasa.pl 8ec2369bd4

Григорій СПОДАРИК

Від УСКТ до сучасних викликів

70 років українського організованого життя в Польщі

Початки організованого українського життя в повоєнній Польщі були передусім спробою захистити основні національні права спільноти, яка зазнала примусових переселень, а згодом депортації в межах акції «Вісла». Йшлося не лише про можливість зберігати мову, культуру та релігійні традиції, але й право жити на рідних землях, самостійно організовувати громадське життя та брати участь у суспільних процесах.

Боротьба за права

Як зазначає історик Роман Дрозд у статті «Постулати українського населення в Польщі у 1944-1989 роках», уже в перші повоєнні роки українці вимагали можливості залишитися на своїх землях, зберегти національну ідентичність, навчати дітей рідної мови та вільно сповідувати свою релігію. Вони також домагалися доступу до шкіл і вищих навчальних закладів, відбудови власних громадських та економічних інституцій, а також права представляти свої інтереси.

Акція «Вісла» 1947 року, внаслідок якої близько 150 тисяч українців було депортовано на західні та північні землі Польщі, повністю змінила становище цієї спільноти. Розпорошення родин і громад, залякування та обмеження можливостей організовувати національне життя призвели до послаблення звичних зв'язків.

Певні надії на зміни з'явилися у 1956 році, коли було створено Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ). Його поява стала важливим етапом у формуванні організованого українського життя після депортації. Серед основних положень, які вказували українські діячі, було добровільне повернення до колишніх місць проживання, компенсація за втрачене майно, розвиток українського шкільництва та забезпечення свободи віросповідання. Важливими стали також вимоги створити умови для розвитку власної культури, преси й засобів масової інформації.

Українці прагнули протидіяти дискримінації, поліпшити своє становище в польському суспільстві та отримати можливість представляти власні інтереси в громадському й політичному житті. Однак діяльність УСКТ від самого початку відбувалася в умовах державного контролю. Під тиском комуністичної влади можливості товариства поступово обмежувалися переважно культурно-освітньою сферою, а багато із запланованого так і залишилося невиконаним.

Щоб краще зрозуміти суперечливу роль цієї організації, варто звернутися до дослідження історика Ярослава Сирника. У 2008 році він опублікував першу ґрунтовну монографію, присвячену діяльності УСКТ у 1956-1990 роках. На думку Ярослава Сирника, історію товариства не можна розглядати лише як історію організації, створеної комуністичною владою для контролю над українською меншиною. Це передусім історія складної взаємодії між державними намірами та прагненнями самих українців, які намагалися використати наявні можливості для розвитку власної громади. Створення УСКТ було частиною державної політики щодо національних меншин. Комуністична влада прагнула підпорядкувати українське громадське життя партійним директивам, контролювати діяльність активістів і не допустити появи незалежних організованих структур. Водночас Ярослав Сирник застерігає від однозначної оцінки УСКТ. За його словами воно з одного боку було частиною державного механізму контролю, а з іншого – простором, у якому українці могли розвивати власну культуру, освіту та громадське життя. Саме завдяки ініціативі активістів товариства, учителів, батьків і священників зберігалася можливість навчання української мови, діяли культурні колективи, відбувалися заходи та підтримувалися зв'язки між розпорошеними громадами. Історія товариства показує, що навіть у межах контрольованої державою організації українці знаходили способи для власних ініціатив. Ця суперечність супроводжувала діяльність УСКТ протягом наступних десятиліть. Українські діячі намагалися домогтися більшої самостійності організації, захищати національну спадщину, відстоювати права Греко-католицької церкви та протидіяти фальсифікації спільної історії. Наприкінці 1980-х років серед вимог дедалі виразніше звучали питання про необхідність засудити акцію «Вісла», законодавчо гарантувати права українців як національної меншини та забезпечити їхнє представництво в суспільному житті.

Контроль, стереотипи та збереження ідентичності

На становище українців у повоєнній Польщі впливали не лише наслідки депортації та обмеження діяльності громадських організацій. Важливим чинником була також політика комуністичного апарату безпеки, який протягом десятиліть сприймав українське середовище як потенційно «ворожий елемент». На це звертає увагу історик Аркадіуш Слабіґ у статті «Потенційно ворожий елемент…». Дослідник показує, що Управління безпеки, а згодом Служба безпеки систематично стежили за українцями, приписуючи їм схильність до антидержавної діяльності та можливу співпрацю із закордонними націоналістичними осередками. Підозри стосувалися не лише людей, пов'язаних із довоєнними українськими організаціями чи підпіллям. Об'єктами зацікавлення спецслужб ставали також громадські діячі, учителі, греко-католицькі священнослужителі та особи, залучені до збереження української культури й національної ідентичності. Навіть вимоги рівноправності, свободи культурної діяльності та можливості підтримувати контакти з українською еміграцією могли розглядатися як прояв націоналізму. Особливу недовіру влада виявляла

eprasa.pl 8ec2369bd4

до УСКТ, яке спочатку стало важливим представником інтересів української спільноти. Його самостійність поступово обмежували, незручних для влади діячів усували, а деяких заарештовували. Стеження та репресії створювали атмосферу страху. У деяких середовищах, аби уникнути конфліктів із польським оточенням, люди приховували свою українську ідентичність або відмовлялися її декларувати. Такий стан речей впливав не лише на діяльність організацій, а й на тяглість мови та традицій у наступних поколіннях. Коли національне походження могло стати причиною підозр або проблем, збереження власної ідентичності вимагало додаткової рішучості. Аркадіуш Слабіґ звертає увагу на те, що навіть з плином часу влада не відмовилась від контролю над українським середовищем. Підозріло сприймалися закордонні контакти, релігійна діяльність та спроби самоорганізації поза структурами, підпорядкованими партії. Наслідки цих процесів відчувалися й у наступні десятиліття. На важливі особливості національно-культурного життя українців звертає увагу й дослідниця Олена Литвиненко у статті «Українська меншина в Польщі та її національне культурно-освітнє життя наприкінці XX – на початку XXI століття». Авторка підкреслює, що після переселення 1947 року географічне розпорошення українців, негативні стереотипи та тиск польського оточення призводили до приховування національного походження й послаблення мовної та культурної ідентичності. Водночас у Польщі сформувався особливий тип української культури, який поєднує риси діаспорного середовища з глибоким зв'язком із місцевою історією та пам'яттю про рідні землі. Збереження цієї ідентичності, за словами Олени Литвиненко, залежить передусім від можливості передавати українську мову наступним поколінням, розвитку шкільництва, громадських організацій, преси та церкви. Важливу роль відіграв і молодіжний рух 1980-х років, який сприяв відродженню українського громадського життя наприкінці комуністичного періоду. Водночас Олена Литвиненко застерігає, що культурна самоорганізація не повинна перетворюватися на замкненість громади. Однією з умов подальшого розвитку української меншини вона вважає подолання негативних стереотипів, відкритість польського суспільства до культурного різноманіття та взаємодію різних українських середовищ. Історичний досвід показує, що боротьба за збереження української ідентичності в Польщі від самого початку була пов'язана не лише з можливістю навчати рідної мови, плекати культуру чи сповідувати релігію. Не менш важливими були подолання упереджень, присутність українців у публічному просторі та право самостійно визначати потреби своєї спільноти.

Дві групи українців у Польщі

Одним із сучасних викликів є взаємини між українською національною меншиною та новими хвилями імміграції з України. Говорить про це соціологиня Малґожата Будита-Будзинська у статті «Українці в Польщі».

Дослідниця наголошує, що однією з найважливіших відмінностей між цими групами є історична пам'ять. Для української меншини особливе значення має акція «Вісла». Натомість для мігрантів з України важливішими історичними подіями часто є Голодомор, Чорнобильська катастрофа та Революція Гідності. Відрізняються також мовні й релігійні традиції. Для представників української меншини знання української мови є важливою ознакою національної приналежності. Серед мігрантів, особливо вихідців зі східних областей України, є чимало російськомовних людей, які також є українцями. Це іноді стає причиною непорозумінь і різних оцінок того, що означає належати до української спільноти.

Відмінності помітні також у взаємному сприйнятті. Частина мігрантів вважає українську меншину надто зосередженою на минулому та народних традиціях, які сприймає як застарілі. Деякі новоприбулі навіть не знають, що українці жили в Польщі задовго до сучасних хвиль міграції, а українські церкви пов'язують переважно з діяльністю мігрантів останніх десятиліть. Зі свого боку, представники меншини іноді критикують новоприбулих за недостатнє знання української мови, байдужість до історії, культури та діяльності українських організацій у Польщі. Отже, спільне національне походження не завжди означає однакове розуміння власної ідентичності та належності до української спільноти. Відрізняються й пріоритети обох груп. Для національної меншини важливо зберігати мову, культуру й традиції, передавати їх наступним поколінням і протистояти асиміляції. Для мігрантів першочерговими зазвичай є легалізація перебування, пошук роботи та житла, можливість забезпечити освіту для дітей і пристосування до життя в новому суспільстві.

Через це новоприбулі не завжди долучаються до діяльності організацій української меншини, а представники меншини нечасто беруть участь в ініціативах, спрямованих на підтримку мігрантів. Водночас існують приклади співпраці. Особливо помітною вона стала після початку повномасштабної війни, коли українські організації та місцеві громади долучалися до допомоги біженцям з України і українській державі, яка бореться з російським агресором.

На думку Малґожати Будити-Будзинської, велика кількість мігрантів створює для історичної меншини також певні особливі виклики. У польському публічному просторі дедалі частіше говорять про українських біженців і трудових мігрантів, тоді як спільнота, яка живе в Польщі протягом багатьох поколінь, залишається менш помітною. Це може призводити до того, що її історичний досвід і специфічні потреби не отримують належної уваги. Соціологиня звертає увагу й на правові аспекти цієї ситуації. Польський закон про національні та етнічні меншини, ухвалений у 2005 році, не повністю відповідає сучасним міграційним реаліям. Зокрема, постає питання про те, чи можуть мігранти з України, які в майбутньому отримають польське громадянство, користуватися правами, передбаченими для національних меншин. Це питання стосується не лише правового статусу, а й майбутнього української спільноти в Польщі. Малґожата Будита-Будзинська ставить ширше запитання: чи зможуть українська меншина та мігранти з України сформувати спільну діаспору? Поки що цьому заважають відмінності в мові, релігії, історичній пам'яті та життєвих пріоритетах. Мігранти частіше орієнтуються на польське суспільство та розв'язання повсякденних проблем, тоді як для меншини важливими залишаються власна історія, культура, традиції та збереження їх в наступних поколіннях.

Водночас ці відмінності не обов'язково мають ставати перешкодою для співпраці. Навпаки, взаємне пізнання історичного досвіду, відкритість до різних мовних і культурних традицій та пошук спільних інтересів можуть стати основою для формування міцніших зв'язків між обома середовищами. ●

eprasa.pl 8ec2369bd4

Концерт «Свічка пам'яті» в Слупську

15 листопада (11:30) в Слупську відбудеться концерт, присвячений жертвам Голодомору та боротьбі за волю України. Концерт відбудеться за участі хору «Вирій» з Ґданська.

Подію поділено на дві частини. У першій – прозвучать композиції, присвячені річниці Голодомору в Україні. У другій – глядачі матимуть змогу послухати українські пісні – від традиційних мотивів до сучасного звучання.

Концерт відбудеться у місцевій греко-католицькій святині. Адреса – ul. Jarcza 6a.

Організатором події виступає Об'єднання українців у Польщі – гурток в Слупську.

«Viva Ukraina Viva Polonia» 2026

Гурток ОУП у Вроцлаві запрошує 14 листопада на цьогорічну едицію «Viva Ukraina Viva Polonia». Подія відбудеться у вроцлавській домівці на вул. Руській 46а.

Організатори пропонують насамперед майстер-класи для дітей з розмальовування сумок. Також кожен учасник цього заходу зможе взяти участь у майстер-класах з українських та польських танців. У програмі передбачений і мініконцерт учнів Української суботньої школи, а наостанок – день народження гурту «Клуб46».

Колектив був заснований у жовтні 1995 року у Вроцлаві. Офіційно він дебютував у 1996-му. Грає рок-музику, але також не боїться черпати натхнення в інших музичних стилях.

Цим концертом «Клуб46» відзначатиме завершення своєї 30-річної творчої діяльності.

Початок цьогорічної едиції «Viva Ukraina Viva Polonia» – 16:00.

Концерт гурту «Клуб46» – 19:00.

Організовує захід вроцлавський гурток Об'єднання українців у Польщі за фінансової підтримки міста Вроцлав у рамах проєкту «Tożsamość Kulturowa wartością lokalnej wspólnoty Wrocławian (2026)».

У Розстайному на Лемківщині освятять новозбудовану каплицю

У Розстайному (пол. Rozstajne), зниклому селі на Лемківщині, 14 листопада буде освячена каплиця. Це копія греко-католицької церкви святих Косми та Даміана, зруйнованої після II Світової війни.

Каплицю на місці колишньої святині збудував Михайло Хомик, який майже сорок років живе в США, але родом – із села Святкова-Мала, що біля Розстайного.

Розстайне було розташоване в Підкарпатському воєводстві, Ясельському повіті, ґміні Крампна. Село лежало в мальовничій долині річки Вислока в гирлі потоки Рияк.

Чотирьохсотлітня історія села була перервана в 1947 році разом із виселенням його останніх 43 мешканців. Жоден з колишніх жителів так і не повернувся до Розстайного. Водночас там не оселились і нові мешканці.

Каплиця, яку буде освячено, зведена для вшанування цього місця та колишніх жителів села. Святиня розташована поблизу гирла струмка Рияк, що впадає у річку Вислока.

Ділянка, на якій поставлено каплицю, була надана в оренду Об'єднанню лемків.

Церемонія в Розстайному розпочнеться о 10:00 з літургії, яку очолить єпископ Євген Попович, митрополит Перемишльсько-Варшавський УГКЦ. Опісля – відбудеться освячення каплиці.

На фото Михайло Хомик, який розповідає про будівництво каплиці під час цьогорічної «Лемківської ватри» у Ждині.

Фото Павла Лози

XXXVII Декламаційний конкурс у Вроцлаві

17 жовтня у вроцлавській домівці відбувся XXXVII Декламаційний конкурс «Любімо рідну мову» на тему «Мрії, що об'єднують». Про подію повідомлено на фейсбук-сторінці гуртка ОУП у Вроцлаві, який організував конкурс.

Вітаючи учасників події, голова гуртка Ігор Саламон та генеральний консул України у Вроцлаві Тарас Токарський наголосили на значенні мови та культури для збереження своєї ідентичності.

«У конкурсі взяли участь 50 дітей та підлітків, які поділилися своїми мріями про дружбу, майбутнє та світ, у якому нас об'єднують добро й любов до рідного слова», – повідомляють у дописі організатори, котрі наголошують, що перший конкурс декламаторів української мови відбувся у Вроцлаві в 1959 році, і ця традиція зберігається донині.

Освітня нагорода для вчительки «шашкевичівки»

В середині жовтня у Воєводському управлінні Ряшева відбулася церемонія нагородження, де було відзначено педагогів, представників місцевого самоврядування та працівників освіти за їхню зразкову роботу в освітній системі Підкарпатського воєводства.

Однією із педагогів, яка отримала нагороду куратора освіти Підкарпатського воєводства, була пані Ірина Спольська-Мокляк, вчителька польської мови в Школі імені Маркіяна Шашкевича у Перемишлі.

«Ця виняткова відзнака є даниною вашій багаторічній відданій праці на благо дітей та молоді. Вона також демонструє вдячність за те, з якою душею ви щодня виконуєте свої обов'язки, за ваш відповідальний підхід до викладання та навчання, а також за вашу постійну відданість розвитку ваших учнів. Завдяки вашому професіоналізму, пристрасті та наполегливості молодь може розкрити свої таланти, розвинути свої зацікавлення та досягти численних успіхів», – читаємо на фейсбук-сторінці школи, де спільнота «шашкевичівки» опублікувала вітання для своєї вчительки.

Під час церемонії в Ряшеві майже 400 вчителів отримали державні нагороди та відзнаки від Міністерства національної освіти та куратурії освіти Підкарпатського воєводства.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 8ec2369bd4

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

«Зустрічі на пограниччі» та з модою Надсяння

Перемишляни, а також виконавці з Кальникова, Мокрого та Кракова зібралися на цьогорічну «Зустріч на пограниччі». Захід, що відбувся в Народному домі в Перемишлі, передбачав теж показ реконструйованих костюмів ансамблю «Краєчка».

Гурти «Краєчка» та «Малинячок»

– Спільні «Зустрічі на пограниччі» вже стали нашою традицією тут, у Перемишлі, – говорив Ігор Горків, голова Перемиського відділу ОУП, вітаючи гостей, які прибули 18 жовтня до Народного дому. Серед них були, зокрема, директорка Школи ім. Маркіяна Шашкевича у Перемишлі Йоанна Баран, голова Сяніцького відділу ОУП Мирослав Фаль, Ярослав Машлюх, керівник ансамблю пісні й танцю «Ослав'яни» з Мокрого.

Концерт відкрив ансамбль народного танцю, який діє при «шашкевичівці» й зараз працює з поділом на три вікові категорії. Того вечора на сцені можна було побачити й інші колективи Перемишля. Серед них – гурт автентичного співу «Крайка», дитячий ансамбль «Краєчка» та гурт етномузики «Грайвітер». Захід, звісно, не обмежився виступами лише місцевих гуртів.

До «Зустрічей на пограниччі» приєднався також вокальний ансамбль з Кальникова, членкинями якого є дорослі жительки села та молодь. Вони виконують пісні, поширені саме в їхній місцевості. На сцені виступила теж капела Максима Наконечного та дитячий ансамбль «Малинячок» з Мокрого.

Наймолодші гості з Мокрого разом зі своїми колегами з «Краєчки» виконали теж кілька пісень. Діти вивчили їх спільно під час майстер-класів, які проходили за два дні до заходу.

Слід додати, що «Краєчка» вже виступає в традиційних костюмах регіону Надсяння. Офіційно діти презентували їх саме під час «Зустрічей на пограниччі» на дефіле, яке відбулось в театральній залі Народного дому.

– Ми намагалися якомога точніше відтворити стародавні святочні костюми Надсяння, щоб діти могли у файній та цікавій формі дізнатися про місцеві традиції, – розповіла про ідею проєкту керівниця гурту Тетяна Наконечна.

Крій та орнаменти на сорочках, в яких виступають зараз діти, були натхненні давнім одягом, котрий носили, зокрема, у Кальникові, Ніновичах, Поздячі, Добрій, Станіславчику та інших селах Ярославського та Яворівського повітів.

– Ми шукали зразки одягу, переглядаючи старі фотографії, матеріали з польових досліджень та одяг або будь-які збережені його елементи. Завдяки Музею Перемиської землі ми також мали змогу переглядати музейні архіви, де теж багато чого збереглося, – додає Тетяна Наконечна.

Костюми для «Краєчки» створено в межах проєкту «Проєктування та виготовлення регіональних костюмів з регіону Надсяння для дитячого ансамблю традиційного співу "Краєчка"» у рамах програми «Etnopolska. Edycja 2026» і дофінансовано з бюджету Польщі.

Короткий запис з показу, що відбувся у Народному домі, можна подивитися на фейсбук-сторінці (Narodnyj Dim – Dom Ukraiński). ●

Показ одягу

Вокальний ансамбль з Кальникова

eprasa.pl 8ec2369bd4

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Продовження операції «Карфаген»

4 листопада НАБУ і САП провели обшуки у топпосадовців СБУ та поліції в рамках спецоперації «Карфаген».

За процесуального керівництва прокурорів САП детективи НАБУ повідомили про підозру п'ятьом учасникам злочинної організації. Її учасники налагодили систематичне надання неправомірної вигоди високопосадовцям правоохоронних органів за безперешкодну діяльність шахрайських кол-центрів та інших незаконних бізнесів.

Серед підозрюваних: організатор Андрій Осіпов, перший заступник начальника одного з департаментів Служби безпеки України Сергій Дука, керівник одного з департаментів Нацполіції України Володимир Ценов, заступник начальника відділу Управління карного розшуку ГУНП на Київщині Олександр Дем'янчук і підлеглий організатора Віталій Рибалко.

У межах досудового розслідування встановлено, що організатор – раніше неодноразово судимий Андрій Осіпов («Кримінал») – залучив до протиправної діяльності чинних високопосадовців Служби безпеки України, Офісу Генерального прокурора, Національної поліції, а також представників кримінального середовища.

Це забезпечувало безперешкодне функціонування шахрайських кол-центрів, які ошукували українців та іноземців, збут наркотичних засобів, а також нелегальне виготовлення контрафактних сигарет і підробленої валюти тощо. Крім того, встановлено причетність учасників злочинної організації до нападів, викрадень та завдання тілесних ушкоджень особам в інтересах злочинної організації.

Як зазначають антикорупційні органи, до складу злочинної організації було залучено щонайменше 12 осіб.

За версією слідства, «Кримінал» використав зв'язки з правоохоронцями, щоб забезпечити захист незаконного бізнесу. Ще одним ключовим учасником називають «Мексиканця» – керівника наркокартелю «Хімпром», громадянина росії Єгора Буркіна, який, як стверджують антикорупційні органи, після початку повномасштабного вторгнення продовжив діяльність в Україні та за кордоном.

У матеріалах також фігурують «Боксер» і «Паша», яких слідство називає виконавцями доручень «Кримінала». Серед правоохоронців – «Прайс», один із керівників Департаменту стратегічних розслідувань Нацполіції, поліцейський «Консультант» та генерал-майор СБУ «Акім». За даними слідства, «Прайс» відповідав за прикриття колцентрів із боку поліції, «Консультант» – за безпеку та координацію окремих напрямів діяльності, а «Акім» забезпечував захист від уваги інших співробітників СБУ.

Столиця без води, світла та опалення

рф продовжує атаки на українську енергетику. Так, в ніч на 3 листопада сили рф дронами та ракетами атакували об'єкти генерації та передачі електроенергії у 9 областях, загалом обстріли та руйнування фіксували в 14 регіонах. Про це повідомив прем'єр-міністр Сергій Корецький. За його словами, під ударом були великі електростанції на Дніпропетровщині, Вінниччині та Харківщині, також атаковано низку важливих підстанцій, у тому числі у західній частині країни – «пошкодження суттєві як на об'єктах виробництва електроенергії, так і в мережі».

У ДТЕК заявили, що росія масовано атакувала три ТЕС ДТЕК: руйнування масштабні, станції припинили генерацію електроенергії.

За даними Міністерства енергетики, під російським ударом опинилися енергетичні об'єкти у 10 областях – Вінницькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Житомирській, Рівненській, Одеській, Чернігівській, Чернівецькій, Хмельницькій та Харківській. У міністерстві поінформували, що війська рф завдали прицільних ракетних і дронових ударів по електростанціях, підстанціях систем передачі та розподілу електроенергії, а також теплоелектроцентралях. Лише протягом 2 листопада сили рф цілеспрямовано атакували енергоінфраструктуру понад 20 разів. Внаслідок ураження обладнання порушені можливості передачі електроенергії споживачам. Через пошкодження обладнання та зниження напруги у високовольтній мережі в Києві, Київській, Полтавській, Сумській, Чернігівській, Черкаській та Харківській областях вимушено застосовувалися аварійні відключення.

Зараз навіть при звичайних (а не аварійних) графіках в Києві світло може з'являтися на годину-півтори, відсутність світла триває до 20 годин на добу. Пропадає живлення громадського електротранспорту, метро ходить з перебоями.

В одному з районів мешканці перекривали рух транспорту. Як пояснюють, блокували рух вулицею через відсутність електропостачання, якого у них немає вже третю добу.

Через російські атаки страждає і водопостачання в столиці. 3 листопада Київводоканал повідомив про тимчасове припинення водопостачання у Києві через знеструмлення помпових станцій. Про відновлення роботи в штатному режимі заявили лише наступного дня. Однак 5 листопада внаслідок аварійних знеструмлень об'єктів Київводоканалу продовжувалися перебої з водопостачанням в усіх районах столиці.

Під час довготривалих відключень світла об'єкти підключатимуть до резервних систем живлення. Зокрема, для цього місто має понад 100 генераторів та 16 МВт резервних електростанцій. Планується запустити ще 40 МВт. Про це 5 листопада повідомив в. о. першого заступника голови Київської міської державної адміністрації Петро Пантелеєв.

«Потужність більшої частини системи водопостачання, водовідведення міста Києва, вона є такою, яку генератори не тягнуть. Є такий приклад: Оболонський район – це понад 300 тисяч людей. Там є можливість, саме за рахунок специфіки водопостачання цього району, за рахунок генераторів до 1 МВт, забезпечувати резервне живлення для водопостачання. Там немає, по суті, проблем, тобто сам перехід на резервне живлення зайняв годину. Але в інших випадках сама потужність об'єктів, вона передбачає будівництво, повноцінне будівництво електростанцій, тобто створення окремої інфраструктури енергетичної для того, щоб живити об'єкти водопостачання, водовідведення», – сказав Пантелеєв.

eprasa.pl 8ec2369bd4

За його словами, наразі у місті триває будівництво резервних електростанцій, які працюватимуть під час відключень. Але усю штатну структуру вони не замінять, це плановий резерв.

В уряді повідомили, що передадуть Києву 10 додаткових генераторів для забезпечення роботи водоканалу, ще 21 генератор надійде до 12 громад в регіонах.

Заворушення через начебто «катівню» в Києві

2 листопада в Києві біля будинку в районі Петропавлівської Борщагівки, в якому перебували військовослужбовці Нацгвардії, сталися заворушення. Люди зібралися після повідомлень про нібито утримання та катування чоловіків. Натовп розтрощив автобус Нацгвардії. Чоловіків з будинку, які потребували медичної допомоги, забрала карета «швидкої допомоги». На місце подій прибув керівник Офісу президента Кирило Буданов.

У 1-му корпусі НГУ «Азов» заявили, що в пункті дислокації перебували мобілізовані та військовослужбовці, затримані після самовільного залишення частини (СЗЧ), які очікували розподілу до військових частин.

Згодом з'ясувалося, що повідомлення про нібито незаконне утримання військових поширювала Валентина Молода, яка представилася власницею компанії «Медпрестиж». Вона приїхала на автівці з позначками «швидкої допомоги», однак виявилося, що ця «приватна швидка» не працює з 2023 року.

Молоду затримали, і 4 листопада суд відправив її під варту на 60 днів без можливості внесення застави. Жінці повідомили про підозру в перешкоджанні законній діяльності ЗСУ та інших збройних формувань, поширенні інформації про розташування військових та організації масових заворушень.

ДБР перевіряє законність перебування військових у будівлі, зокрема перевіряються правові підстави використання приватного будинку як тимчасового пункту дислокації. Також перевіряють можливе застосування примусу, вивчаються повідомлення про незаконне утримання людей та заяви щодо наявності тілесних ушкоджень у кількох військовослужбовців.

Поліція та СБУ вже встановили близько 130 осіб, які можуть бути причетні до цих заворушень. Омбудсмен Дмитро Лубінець та правоохоронці вимагають надати оцінку діям цивільних, які брали участь у нападі на військовий об'єкт, пошкодженні службових автомобілів поліції та провокаціях.

Про типові схеми пише колишній перший заступник міністра у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, громадський діяч, ветеран – Антон Колумбет:

«В Україні вже давно існує тіньовий бізнес „груп підтримки ухилянта". Основною послугою є транспортування свіжомобілізованого з військової установи будь-якого рівня до безпечного місця, де він розчиняється в просторі.

Основною тактичною одиницею цього бізнесу є групи швидкого реагування (далі – ГШР). Типовий штат ГШР складається з наступних сил та засобів: адвокат, лікар, блогер, водій, група силової підтримки, група SMM-підтримки.

Типовий перелік заходів виглядає наступним чином:

1. Отримується запит на „порятунок" конкретного ухилянта, якого затримано, зазвичай від нього самого або його родичів.

2. З'ясовуються конкретні деталі – де він зараз знаходиться, який правовий статус, стан військового обліку, формат доправлення до ТЦК і якого тощо.

3. Розробляється план.

4. ГШР прибуває на місце утримання ухилянта і проводить операцію за розподіленими ролями:

4.1. Адвокат пише та на місці подає запити, надає юридичну підтримку, шукає підстави для надання відстрочки, опротестування висновку ВЛК, викликає поліцію та веде з нею комунікацію щодо кваліфікації мобілізаційних заходів як незаконного утримання тощо.

4.2. Лікар використовує будь-які захворювання клієнта як потребу його негайної шпиталізації, тисне на ненадання медичної допомоги по запиту, проводить телефонний огляд клієнта на пошук будь-яких пошкоджень для кваліфікації як побиття, комунікує з офіційною швидкою, яку зазвичай теж викликають на місце.

4.3. Блогер веде з місця події стріми, фіксує всі події і генерує контент про злочинне ТЦК.

4.4. Водій сидить і чекає.

4.5. Група силової підтримки тупочиться подалі в тому випадку, якщо ГШР почне бити якийсь осатанілий від істерик черговий. Включаються при наказі здійснити силові дії – розбити вікно, відчинити ворота тощо.

4.6. Група SMM-підтримки перепощує отриманий від блогера контент по цільовим групам антимобілізаційних заходів, супроводжує медійне висвітлення та відповідає за максимальний розголос комплексу заходів.

Ця послуга коштує багато грошей, і надається з переміннним успіхом. Вартість залежить від наявного розрахунку екіпажу та надається пакетно (наприклад, адвокат без блогера коштує значно дешевше) та правового статусу „клієнта"».

Трамп обіцяє «масштабну угоду»

Президент США Дональд Трамп після зустрічі зі спеціальним представником президента рф Кирилом Дмитрієвим заявив, що переговори щодо завершення війни в Україні наближаються до результату та можуть завершитися укладенням масштабної угоди.

«Буде досягнуто згоди. Це буде масштабна угода, і вона стосуватиметься не тільки України. Вона стосуватиметься не тільки України, і я навіть можу сказати, що, можливо, вона торкнеться всієї Європи. Це буде велика, прекрасна угода, і всі будуть у захваті», – сказав він.

Спецпредставник Трампа Джаред Кушнер повідомив про «продуктивні й предметні» консультації в Брюсселі за участю представників України, НАТО та європейських партнерів. За його словами, сторони обговорювали гарантії безпеки для України та ширшу архітектуру безпеки в Європі.

Наступним етапом дипломатичних зусиль мають стати переговори між представниками України та росії за посередництва США, заплановані на 10-11 листопада в Абу-Дабі. «Всі сторони активно готуються до змістовного та результативного діалогу. Ми проводитимемо тісні консультації з нашими європейськими партнерами „на полях" зустрічі й, у разі досягнення прогресу, прагнутимемо перейти до ширшого багатостороннього формату за їхньої безпосередньої участі», – додав Кушнер.

eprasa.pl 8ec2369bd4

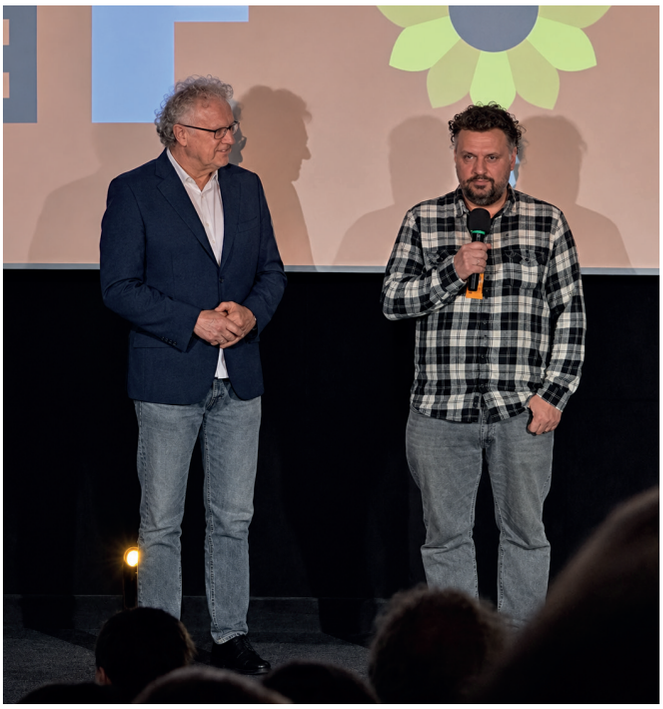

Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото авторки статті

Українське кіно під час війни

2 листопада в Варшаві стартував тиждень українського кіно – 11-й Ukraïna! Festiwal Filmowy. Відкрився він стрічкою Наталки Ворожбит «Демони» (копродукція Україна-Польща). Презентувати фільм до польської столиці приїхала сама режисерка і сценаристка. На відкритті виступили також голова Польської кіноакадемії Даріуш Яблонський та голова правління Української кіноакадемії Пилип Іллєнко.

«Щороку замислюємося над тим, чи будемо мати, що показати на нашому фестивалі, чи будуть зняті українські фільми, чи українське кіно перетриває війну, чи будуть гості на нашому фестивалі. Кінематографісти в Україні працюють в дуже складних обставинах, часто в умовах бомбардувань і повітряних тривог. Попри це з'являються нові фільми, і не тільки про війну. Є комедії, мюзикли, екшени, розповіді про любов, родину і щоденне життя. Ми б хотіли, щоб польські глядачі пізнавали Україну не тільки через новини з фронту, але також через її кіно і різні історії», – сказала директорка фестивалю Беата Бєронська-Лях, відкриваючи подію.

Даріуш Яблонський та Пилип Іллєнко

На важливості фестивалю для популяризації українського кіно та культури в Польщі наголосив радник Посольства України в Польщі Віталій Білий. Він зазначив, що попри повномасштабну російську агресію українські кінематографісти продовжують творити, а Україна – боротися за свою незалежність. Також подякував Польщі за підтримку й солідарність, а організаторам і партнерам фестивалю – за багаторічну працю та розвиток українсько-польської культурної співпраці.

На сцені з'явилися і два президенти: Польської кіноакадемії – Даріуш Яблонський та Української кіноакадемії – Пилип Іллєнко.

Іллєнко зауважив, що завдяки українським захисникам кінематографісти мають можливість продовжувати знімати фільми навіть під час війни. За його словами, війна не завжди є центральною темою цих стрічок, але незмінно залишається контекстом їхнього створення. Українське кіно сьогодні фіксує переживання та рефлексії суспільства безпосередньо під час історичних подій, зберігаючи їх для майбутніх поколінь.

«Війна не обов'язково є героєм цих фільмів, але вона є у всіх них за кадром, як контекст нашого існування. Більшість фільмів в історії світового кінематографу про війну знімалися вже тоді, коли війна давно скінчилася і є можливість ретроспективного погляду на неї. А ми знімаємо під час, і не знаючи, що нас чекає далі», – сказав українець.

→

eprasa.pl 8ec2369bd4

Мирослава ОЛІЙНИК
Фото з фейсбук-сторінки Українського дому

Від «Доці» до «Шептухи»

Всі, хто цікавиться сучасною художньою літературою, знають ім'я авторки цих книг. І хоч вони відрізняються сюжетами, є в них спільне: життєва драма, жіноча сила, реальні події, живий гумор. Так-так, ці романи написала Тамара Горіха Зерня. Досить цікавий псевдонім, бо справжнє прізвище письменниці – Тамара Дуда.

Нещодавно трапилася можливість побачити й почути письменницю в Українському домі у Варшаві, що на вулиці Заменгофа 1. Обстановка була дуже урочистою. Авторську зустріч «Жінки й війна: від „Доці" до „Шептухи"» модерувала політологиня, письменниця, викладачка Варшавського університету Олександра Іванюк. Розмова відбувалася в українсько-польському форматі, тож переклад на польську виконала Ольга Чурута.

Найперше, що впало в очі під час зустрічі, – вишукане почуття гумору та самоіронія Тамари Горіха Зерня. Переважно це була тепла розмова про її книжки, що відразу завоювали широку популярність як в Україні, так і за кордоном. Коли Олександра Іванюк запитала, хто з присутніх читав романи письменниці – піднявся «ліс рук». Це було відрадно.

Якщо коротко згадати про творчість Тамари Горіха Зерня, то перший її роман «Доця» вийшов у 2019 році. Він розповідає про початок війни на Донбасі та українську волонтерку в окупованому Донецьку. Як каже сама авторка: «Незважаючи на те, що книжка документальна і має документальне підґрунтя, вона художня. Стиль її можна описати: це і бойовик, і детектив, і любовний роман, і трошки містики, і трошки фантастики. Це історія про війну, відвагу і любов на тлі спекотного літа 2014 року. Будь-який опис, ситуація, розмова, згадані у книзі, відбулися насправді». За цей роман письменниця отримала Національну премію України імені Шевченка.

У 2021 році у видавництві «Білка» вийшов другий роман – «Принцип втручання» – «це поєднання детектива, драми, комедії та елементів магічного реалізму». Авторка досліджує тему особистої відповідальності, мужності, співчуття.

На зустрічі Тамара Горіха Зерня розповіла сюжет нової книги, що побачила світ у 2025 році. Події розгортаються напередодні та після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року, коли спокійне життя хутора в Сумській області різко змінюється. Головна героїня, втікаючи з Києва і від себе самої, опиняється у вирі нових непростих реалій та обставин. Позаяк вона є онукою шептухи, відьми, їй не лишається іншого виходу, як імітувати бабуню: «Якщо я не хочу присвятити решту років боротьбі з вітряками, мені треба погодитися з природним плином речей».

Письменниця радо відповідала на запитання присутніх. Часто у відповіді вплітала епізоди із власного життя. Було згадано також про знищені книжки багатьох українських видавництв, загалом ситуацію в Україні й про те, як треба всіма силами підтримувати волонтерство, бо інакше не може бути, а Перемога – за нами. На закінчення зустрічі Тамара Горіха Зерня підписала книжки і сфотографувалася з кожним охочим. ●

Він також подякував організаторам фестивалю за популяризацію українського кінематографа в Польщі, а польському народові – за підтримку України та її культури: «Ви для нас дуже близький народ і справжня братська підтримка. Ми її всі бачили, її відчули і ми це надзвичайно цінуємо».

«Від імені польських кінематографістів, Польської кіноакадемії хочу сказати, що з українськими колегами ми будемо завжди. І це ніколи не зміниться. Будемо разом створювати фільми, бо той наратив, який ми маємо оповісти, українці і поляки, повинен йти у світ. Мусить ставати сильнішим. Ми повинні мати можливість показувати всьому світу, що ми думаємо про те, що відбувається у цій частині Європи», – відповів колезі Даріуш Яблонський.

Він також наголосив на важливості багаторічної співпраці, яка дозволяє підтримувати українських кінематографістів після початку повномасштабної війни, та висловив переконання, що українське кіно не втратить своєї сили завдяки таланту митців, їхній пристрасті до творчості та любові до свободи й незалежності.

Представляючи свій фільм, Наталка Ворожбит дякувала польським колегам за підтримку і роль, яку вони відіграли в завершенні «Демонів». На жаль, не всі українці-учасники процесу дожили до прем'єри, зокрема виконавиця головної ролі Руслана Писанка та продюсер Юрій Мінзянов. Також загинули, захищаючи Україну у війську, гафер Олександр Дроздов, фокус-пулер Роман Плахотнюк і асистент художниці з костюмів Ігор Климович.

«Я вам бажаю змістовного перегляду, – сказала Ворожбит перед показом, – тому що приємного в ньому буде, напевно, менше, бо там багато тригерів, там присутня нецензурна лексика, російська мова, сцени насильства. Але кінофестивалі – це все-таки не про приємність, а про зміст. Тому сподіваюся, що ви вийдете небайдужими і поділитеся своїми враженнями».

Поза Варшавою фестиваль пройде в 12 містах, 2 листопада він розпочався також в Познані. Повна програма за посиланням: ukrainaff.com. ●

eprasa.pl 8ec2369bd4

Бартошиці

Ґурово-Ілавецьке

Любомира ТХІР
Фото надала авторка статті
Фото з сайтів шкіл та Щецінського відділу ОУП

Де б ми не жили, українське слово завжди залишається з нами

27 жовтня учні 7-го та 8-го класів Початкової школи №8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання у Бартошицях вперше приєдналися до щорічної загальнонаціональної мовної акції – написання Радіодиктанту національної єдності. Для наших школярів це був новий і надзвичайно важливий досвід. Своєю участю в заході вони підтвердили, що, хоча живуть далеко від духовної Батьківщини, є невід'ємною частиною українського народу, плекають мову своїх предків, шанують її красу та багатство. Адже рідна мова – це значно більше, ніж слова. Це наша пам'ять, коріння, культура, духовний зв'язок із Україною та відчуття приналежності до свого народу. Такі ініціативи об'єднують українців у різних куточках світу, нагадують, що нас єднає спільна мова, історія та любов до України.

Нижче подаємо текст радіодиктанту, автором якого є Артур Дронь – український письменник і ветеран російсько-української війни. Варто ще раз уважно прочитати цей текст, замислитися над його змістом, відчути закладені в ньому емоції та глибше осмислити його послання. Адже це не просто літературний твір, а особливий лист, сповнений думок про людські долі, пам'ять, відстань, любов і незламний зв'язок між людьми. Запрошуємо до читання та роздумів! ●

«Лист, який не закінчується»

Дозволиш написати листом? Виводити літери ручкою, чути шурхіт паперу, залишити чорнильний слід на пальцях – вічна романтика! Мова направду не знає меж: пишеш крізь пів хвилини й доби, держкордони й блокпости... Складаєш букви в абзаци, як різьбяр відшліфовуючи кожну деталь, а потім – слова мандрують часом.

Деколи вони схожі на нас: сходяться разом курйозно, але стають нерозлучними. Наприклад, люди кажуть: «міцно любити». Уяви собі! Не «дуже», не «гіперсильно». Любити міцно. Ніби тримати за руку. Довго-довго обіймати. А інколи – прокидатися зранку і не знаходити поряд, але хоч-не-хоч розслонити штори в кімнаті чи розстібнути зеесушного спальника в бліндажі. Це також про міцну любов. Може, навіть найміцнішу.

Коли в теперішньому страшно, мова захищає нас – і то не впівсили, а намагаючись сконструювати майбутнє. Подивись: заховалося слово «останній». Кожна зустріч відтепер крайня, навіть коли це суперечить правилам слововживання. Бо завжди буде наступна. Бо наша зустріч важливіша за будь-які правила. І найголовніше: мова не тільки для всіх, а й для кожного. Якби навіть ці слова лунали різними голосами, а мільйон людей водночас записували їх, кожен думав би про когось особливого. Я – про тебе.

Ми зустрінемось попри всі правила. Вір мені міцно! Якщо мова непідвладна часопростору, то і лист цей не закінчується ніде й ніколи.

Я люблю тебе. Так є завжди.

Білий Бір

Щецін

eprasa.pl 8ec2369bd4

ІНТЕРВ'Ю

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Ганна Агасиєва: «Ми маємо гуртуватися і будувати майбутнє України»

Українська пісня – від народної традиції до сучасності. Таку музичну програму представила на Вармії та Мазурах солістка Харківської опери Ганна Агасиєва. Під час концертів співачка збирала кошти на позашляховик для евакуації поранених українських військових. Її чоловік Кирило від початку повномасштабної війни служить в українському війську. Після виступу в українській школі імені Лесі Українки в Бартошицях ми поговорили з артисткою про силу пісні, життя під час війни та допомогу військовим.

– Яка пісня сьогодні найкраще могла б описати Україну?

– Напевно, це була б «Заспіваймо пісню за Україну». Ми маємо об'єднуватися, щоб протистояти ворогу, розвиватися як нація і будувати своє майбутнє. Зараз хлопці на фронті також згуртовані. Як кажуть, гуртом і батька легше бити. Нам потрібно зберігати нашу культуру, націю та зв'язки між людьми.

– Під час концерту ви випромінювали багато позитиву. Важко повірити, що ви приїхали з країни, де триває війна. Як вам це вдається?

– Це залежить від мого внутрішнього стану. Коли виходжу співати, хочу поділитися з людьми своїм світом. Не хочу жити в рамках, які диктує суспільство. Сьогодні, як мені здається, не дуже модно бути щирим, допомагати іншим, віддавати останнє.

Але як можна думати лише про себе, коли наші хлопці гинуть на фронті? Вони віддають війні свій час і життя замість того, щоб бути зі своїми родинами. Ми маємо бути їм за це вдячні.

– Пісня допомагає переживати війну?

– Звичайно. Пісня супроводжує українців із давніх часів: її співали під час жнив, свят, обрядів. Сьогодні музика допомагає військовим і цивільним. Коли нам важко, часто слухаємо сумні пісні. Через них можемо прожити свої емоції, розділити смуток і відчути, що ми не самі.

Українська народна пісня – це ще й частина нашої історії. Коли люди знайомляться з нею, то відкривають для себе щось нове про Україну. Вона вплинула також на творчість композиторів, зокрема на академічну й естрадну музику. Часто розповідаю про це під час виступів, адже важливо, щоб люди знали наскільки багата наша музична традиція.

– Ви не лише співаєте, а й розповідаєте про війну. Про що говорили зі слухачами в Польщі?

– Я розповідала про проблеми військових. Деякі хлопці перебувають на позиціях по сто днів і довше. Інколи навіть доставити їм їжу та воду дуже складно. За сприятливої погоди дрони можуть скидати найнеобхідніше.

Говорила і про психологічний стан військових, які довго воюють і втрачають побратимів. Вони стають дуже близькими людьми. Тому кожна така втрата – величезний біль.

Війна змінює і сім'ї. Поки чоловік на фронті, жінка сама веде господарство, виховує дітей, намагається втримати звичайне життя. А військовий переживає те, про що часто

навіть не може розповісти близьким. Після повернення людям буває важко знову знайти спільну мову. Деякі сім'ї звертаються до психологів, але, на жаль, не всім вдається пройти цей шлях разом.

– Чи змінила війна уявлення українців про країну після перемоги?

– Багато людей кажуть, що хочуть і після війни працювати заради України, щоб вона розвивалася. Не хочуть миритися з корупцією, поганими дорогами та іншими проблемами.

Наприклад, у селах Харківської області дороги – часто в дуже поганому стані. А ними мають пересуватися військові й евакуаційні автомобілі. Якщо швидка не може проїхати, кожна хвилина стає вирішальною.

Саме тому ми збираємо кошти на евакуаційний пікап. Такий позашляховик може дістатися туди, куди звичайний автомобіль не проїде, і довезти пораненого до місця, де йому нададуть подальшу допомогу. Це може врятувати життя.

– Ви вперше в Польщі. Які маєте враження?

– Мене здивувало, що люди тут менше спілкуються на вулицях, молодь рідше збирається разом. Українці дуже потребують спілкування. У наших селах і містах люди ходять одне до одного в гості, розмовляють із сусідами. Це як маленька родина.

Водночас я дуже зраділа, побачивши, що українці в Польщі продовжують гуртуватися, підтримують одне одного й допомагають Україні. Вони займаються волонтерством, організовують різні ініціативи й не забувають про батьківщину.

Це дуже важливо. Навіть живучи далеко від України, вони думають про неї та залишаються частиною української громади.

***

Під час концерту в українській школі в Бартошицях Ганна Агасиєва розповіла про життя дітей у Харкові, які, попри російські обстріли, продовжують навчатися в укриттях у школах і спеціально облаштованих класах у метро. Вона звернула увагу на труднощі з навчанням і спілкуванням з однолітками, спричинені пандемією та війною, і наголосила на важливості освіти, адже саме молоде покоління творитиме майбутнє України.

Приїзд співачки допоміг організувати Ришард Дода – польський військовий, який служив у Французькому іноземному легіоні, а на початку повномасштабної війни – в українському війську. Сьогодні він як волонтер підтримує українських військових. Під час зустрічі Ришард Дода розповів про власний шлях і реальні потреби української армії, які часто відрізняються від уявлень людей, що живуть далеко від фронту. В рамах свого туру харківська гостя зустрілась з громадами Бартошиць, Пєнєнжна, Ґурова-Ілавецького, Бранева, Лелькова та Лідзбарка-Вармінського. ●

eprasa.pl 8ec2369bd4

Аліє АСАНОВА, Стефан ЛАШИН
Фото надав автор статті

Коли дві мови стають перевагою: досвід українських класів в Бартошицях (1956-1970)

Початок незвичайного освітнього експерименту

У вересні 2026 року виповнився 71 рік від заснування Педагогічного ліцею № 2 у Бартошицях і 70 років від створення в цій школі українських класів, які готували майбутніх учителів. Це був 1956 рік – час політичної «відлиги» в Польщі, коли після років обмежень і замовчування з'явилися нові можливості для української молоді. У 1956 році інтерес до українських класів був величезним – бажання навчатися в них виявили понад 200 осіб різного віку, у тому числі близько півтора десятка 18-річних юнаків, випускників трирічних професійних училищ. Тому одразу було створено два перші класи.

Сьогодні, через сімдесят років, на цей досвід варто подивитися не лише з ностальгією. Українські класи в Бартошицях були своєрідним освітнім експериментом. Молодь отримала можливість навчатися рідною мовою і водночас готуватися до професійної діяльності в польському суспільстві. Однак перед учнями та вчителями постали проблеми, з якими до того майже ніхто не мав досвіду.

Навчання двома мовами – подвійний виклик

У 1957-1963 роках п'ять предметів – українську мову, математику, фізику, біологію та хімію – викладали українською. Для сучасного читача це може здаватися природним, але тоді ситуація була зовсім іншою. Учні перших українських класів часто не мали систематичної освіти українською мовою, адже пункти навчання української мови почали створюватися лише після 1956 року. Тому вони мусили одночасно засвоювати навчальний матеріал і опановувати українську спеціальну термінологію.

Це був подвійний виклик. Учень мав зрозуміти математичну теорему, фізичний закон, біологічний процес чи хімічну реакцію і водночас запам'ятати українську назву поняття, яке раніше міг знати лише польською.

Цікаві, розвивальні – але зовсім не легкі

Але саме в цьому й полягала особливість українських класів. Вони були не лише незвичайними, а й цікавими та інтелектуально розвивальними. Навчання українською мовою відкривало перед учнями новий освітній простір: рідна мова поступово ставала не лише мовою щоденного спілкування або літератури, а й мовою математики, фізики, біології та хімії. Учні вчилися користуватися нею там, де раніше звикли послуговуватися польською.

Однак така освіта не була легкою. Від багатьох учнів вона вимагала значно більшого зусилля, ніж навчання лише польською мовою. Треба було не тільки зрозуміти складний навчальний матеріал, а й навчитися працювати з ним українською мовою. Учень міг добре знати саме поняття, але мусив ще опанувати його український відповідник. Тому українські класи були водночас і цікавими, і вимогливими.

Вони розширювали кругозір, розвивали мовне мислення, але вимагали від учнів постійної праці та наполегливості. Фактично учні вчилися двох речей одночасно: певного предмета і мови, якою цей предмет викладався. Це було особливо важливо для тих, хто раніше здобував більшу частину освіти польською мовою.

Учень мусив поступово звикати до того, що відома йому математика, фізика чи біологія тепер має іншу термінологію. Такий процес міг бути складним, але водночас створював незвичайний інтелектуальний досвід – можливість бачити й називати те саме поняття двома мовами.

Учителі-«піонери»

Особливо складним було становище вчителів. «Піонерами» такого навчання стали, зокрема, Галина Криванська (Овсіцька), яка викладала біологію та хімію, і Ярослав Марушечко, учитель математики та фізики. Їм доводилося не лише передавати знання, а й фактично формувати мову викладання цих предметів. Це була справді піонерська робота, яка вимагала знань, терпіння, винахідливості та розуміння становища учнів.

Учителі мусили постійно знаходити рівновагу: не знижувати рівень навчання, але водночас допомагати учням долати мовні труднощі. Потрібно було пояснити складне поняття так, щоб воно залишалося складним і серйозним з погляду змісту, але було зрозумілим мовою, якою учні ще не завжди вільно оперували у навчальному процесі.

Українська мова та література

Труднощі виникали також на уроках української мови та літератури. Учні повинні були читати великі художні твори, хоча для багатьох українська літературна мова була ще новою. Тут багато залежало від учителя.

Іноді достатньо було знати вибрані уривки твору, а не всю обов'язкову літературу. Це можна розглядати не як зниження вимог, а як пристосування їх до реальних можливостей учнів. Учитель мусив знайти рівновагу між вимогливістю і розумінням.

Чи українська мова могла стати перешкодою?

Таким чином, українські класи не були ані легким, ані спрощеним варіантом освіти. Навпаки – у багатьох випадках вони ставили перед учнями додаткові вимоги. Але саме тому цей досвід був цінним. Учні не просто здобували знання з окремих предметів, а поступово вчилися мислити, читати, пояснювати й працювати з науковими поняттями двома мовами.

Поряд із цим перед учителями й випускниками поступово поставало важливе питання: чи не ускладнювало навчання математики, фізики, біології та хімії українською мовою подальше навчання випускників у польських вищих навчальних закладах? Адже після закінчення ліцею вони потрапляли в інше мовне середовище: лекції, підручники, практичні заняття та іспити були польською мовою. Чи не мусили вони фактично вдруге опановувати спеціальну термінологію?

eprasa.pl 8ec2369bd4

А може, це була перевага?

Але можливе й інше запитання: чи не було це, навпаки, певною перевагою? Учень, який знав одне й те саме поняття двома мовами, міг мати ширші мовні можливості та краще розуміти взаємозв'язки між поняттями. Можливо, двомовність не була перешкодою, а ставала додатковим інтелектуальним ресурсом.

Це питання особливо цікаве тому, що багато випускників українських класів з Бартошиць згодом закінчили вищі навчальні заклади, у тому числі магістратуру, також за спеціальностями, предмети яких вони вивчали українською мовою.

Якщо мовний бар'єр існував, то наскільки він був реальним? Чи труднощі виникали лише на початку навчання? Чи зникали через кілька місяців? А можливо, попередня освіта двома мовами навіть допомагала студентам?

Досвід, який ще чекає на дослідження

На жаль, цей аспект історії бартошицьких українських класів досі не був систематично досліджений. А шкода, бо саме досвід їхніх випускників міг би дати дуже цікаву відповідь.

Варто було б запитати колишніх учнів, чи мали вони труднощі з польською математичною, фізичною, біологічною або хімічною термінологією, скільки часу потребували для переходу від української до польської термінології і чи стала їм у подальшому житті в пригоді можливість користуватися професійною мовою двома мовами.

Цінним було б також порівняти їхній досвід із досвідом випускників польських класів того самого ліцею.

Чому це питання актуальне і сьогодні?

Це питання має значення не лише для історії освіти. Воно залишається актуальним і сьогодні. Прикладом є сучасний Комплекс шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому, який, незважаючи на іншу історію, стикається з подібним завданням: поєднати освіту українською мовою з добрим знанням польської та підготувати молодь до подальшого навчання і професійного життя в Польщі.

У школі українська мова й культура є важливою частиною освіти, але учні одночасно вивчають польську та іноземні мови, а також природничо-математичні предмети. Успіхи учнів у предметних олімпіадах показують, що навчання українською мовою саме по собі не є перешкодою для досягнення високого рівня знань.

Два питання – тоді і сьогодні

Можливо, саме тут знаходиться найважливіша відповідь на питання, яке виникало ще в Бартошицях. Раніше запитували: «Чи учень не втратить чогось, навчаючись українською мовою?»

Сьогодні можна запитати інакше: «Що він може отримати, навчаючись двома мовами?»

Мова – це не лише засіб передання знань. У ній живуть культура, традиція, пам'ять поколінь і спосіб сприйняття світу. Учень, який вивчає математику або біологію українською, а потім користується польською термінологією, не обов'язково має менше знань. Він може просто вміти називати ті самі поняття двома мовами.

Звичайно, для учня, який живе й навчається в Польщі, добре знання польської мови є необхідною умовою

1957 р. Дівчата і хлопці з 61-го, 62-го року

1958 р. В Лодзі з вихователями Г. Криванською і Й. Бруком

успішного навчання та професійної діяльності. Але це не аргумент проти освіти українською мовою. Навпаки, це аргумент на користь якісної двомовної освіти.

Сьогодні, коли роль України в Європі постійно зростає, знання української та польської мов набуває ще більшого практичного значення. Люди, які вільно володіють обома мовами, можуть бути особливо потрібними в науці, освіті, торгівлі, культурі та інших сферах співпраці між Україною і Польщею. Тому двомовна освіта може бути не лише способом збереження мови й культури, а й важливою підготовкою до професійного життя в Європі.

Спадщина українських класів

Коли сьогодні згадуємо перші українські класи Педагогічного ліцею № 2 у Бартошицях, не варто пам'ятати лише про труднощі. Їх було чимало: бракувало підручників, досвіду, усталеної термінології. Учні та вчителі мусили разом долати те, чого до них ніхто не робив.

Але ці класи виникли. Вони проіснували. І найважливіше – вони виховали людей, які згодом здобували вищу освіту, працювали в різних професіях і ставали вчителями.

Можливо, найбільшим результатом того освітнього експерименту було не лише створення можливості навчатися українською мовою. Важливішим було доведення того, що можна одночасно зберігати мову та культуру власної громади і здобувати знання, необхідні для повноцінного життя в польському суспільстві.

Тому 70-річчя українських класів у Бартошицях – це не лише привід для спогадів. Це добра нагода замислитися над тим, чого цей досвід може навчити нас сьогодні.

Чи була для випускників українська мова навчання перешкодою? Чи труднощі, що виникали, були лише тимчасовими? Чи стала двомовність перевагою?

Відповідь на ці питання можуть дати не лише шкільні документи, а передусім самі випускники тих класів. ●

eprasa.pl 8ec2369bd4

ІСТОРІЯ

ЛЕСЯ САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Українка з великим серцем і залізною волею

Надія Світлична – одна з тих українок, чиє життя було складним випробуванням: провінційна дівчина з Луганщини після вчителювання у школі приєднується до руху шістдесятників, стає «ворогом народу» й політув'язненою, а згодом – голосом українських в'язнів та національного сумління в еміграції на Заході. Ця маленька тендітна жінка мала неймовірну силу волі й не зреклася своїх переконань, коли за них доводилося дорого платити.

Бідне дитинство

Надія народилася 8 листопада 1936 року в селі Половинкине Старобільського району на Луганщині, через три роки після Голодомору, який забрав майже третину українських селян. Одразу після цього, у 1933-1934 роках, радянська влада організувала ешелони переселенців – тисячі родин із Росії завозили в спорожнілі хати українців.

Батько Надії, Олексій Світличний, і мати, Меланія Твердохліб, були простими селянами. У родині зростали троє дітей: старший брат Іван, сестра Марія та наймолодша Надія. Під час ІІ Світової війни село окупували німці, деякі з них оселилися у хаті Світличних, тож родина була змушена тулитися у хліві.

Село, де мешкала родина, аж до 1960-х років не мало електрики, хати опалювали соломою та кукурудзяними качанами. До початкової школи Надія разом із сестрою ходили за 4 кілометри у другий кінець села. Попри тотальну русифікацію у сім'ї Світличних шанували українські традиції. Щоб отримати повну середню освіту, Надію віддають до Старобільської школи – єдиної української школи із 6 шкіл у райцентрі. Батьки дівчинки, хоч і жили бідно, але зуміли дати всім трьом дітям вищу освіту.

Від учительки до шістдесятниці

У 1958 році Надія закінчила філологічний факультет Харківського університету, відділення української мови та літератури. Студенткою їздила експедиціями Харківщиною, записувала місцеві говірки й фольклор, збираючи пам'ять краю.

Потім було чотири роки роботи вчителькою, заступницею директора і директоркою середньої школи в селищі Антрациті на Луганщині. В 1962 році юна Надія повернулася до рідного села, де влаштувалася працювати бібліотекаркою.

Це був час, коли жінка мала будувати власну долю, не маючи жодної опори: країна нещодавно пережила війну, українці жили бідно, рахуючи кожну тяжко зароблену копійку, а радянська партія спілкувалася з народом мовою гасел.

Однак на початку 60-х після смерті Сталіна почалась «хрущовська відлига» – українське суспільство вперше за десятиліття відчуло, що можна трохи вільніше говорити, читати і навіть мріяти, але в межах дозволеного. Це була епоха молодих інтелігентів – студентів, учителів, письменників, які не лише носили партквитки, а й розмірковували, чому справді вони мають бути «гвинтиком» у системі. Саме з цього народилося шістдесятництво – культурний і громадський рух молодих митців і науковців, які протистояли ідеологічному тиску, русифікації і тоталітаризму.

На початку 60-х українці зачитувалися віршами Ліни Костенко, Василя Симоненка, Івана Драча та Василя Стуса, які писали про людину, її гідність, свободу та Україну. Журнали «Вітчизна», «Дніпро» та «Всесвіт» публікують переклади тогочасних світових бестселерів – Гемінґвея, Ремарка, Сент-Екзюпері. Молодь відмовляється від радянських вальсів на користь твісту та бугі-вугі. Офіційна преса називає ці танці «безідейними», але студенти все одно танцюють їх на вечірках та дискотеках.

Попри заборону західного рок-н-ролу і джазу, молодь полює за крамольними записами Beatles та Елвіса Преслі, копіюючи їх на рентгенівські знімки, бо вінілові пластинки в ті часи були в дефіциті. Така практика отримала назву «музика на кістках». Тим часом розвивається й українська естрадна пісня. Саме на початку 60-х Україна вперше почула легендарну «Пісню про рушник» у виконанні Дмитра Гнатюка. Музичним фоном епохи стають українські ліричні пісні Олександра Білаша – «Два кольори» співають чи не на всіх весіллях.

Апогеєм українського кіномистецтва стає фільм Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» про гуцульське кохання Івана та Марічки, який виходить на екрани 1965 року і назавжди змінює уявлення про українську культуру у світі.

Надія відчуває, що ось він – час змін, і в 1963 році переїздить у Київ до брата Івана, який, як і Надія, мав філологічну освіту і працював літературним критиком. Дівчина швидко влаштовується на роботу у видавництво «Радянська школа», а потім працює науковим співробітником Інституту педагогіки, підробляючи вчителькою вечірньої школи.

Брат Надії був не просто відомим київським інтелектуалом з енциклопедичними знаннями, а одним із духовних лідерів шістдесятників. Він знайомить Надію з яскравими особистостями українського відродження 60-х: Іваном Дзюбою, Василем Стусом, Миколою Плахотнюком, Василем Симоненком та іншими. Всі вони збираються на дискусійні «посиденьки» в однокімнатній квартирі Івана Світличного. Все це сприяло формуванню нового світогляду Надії. Особливо дівчина здружилася з художницею Аллою Горською. Разом вони ходили до хору, а після репетицій йшли Хрещатиком до дніпровських схилів і співали дорогою, просто неба, українських пісень.

Дисидентка з добрим серцем

Світлична легко увійшла в коло українських шістдесятників-дисидентів. Але вона не брала участі в гучних промовах, її сила полягала в іншому – у готовності підтримати, прийти на допомогу. Її товариш і колега Євген Захаров згадував, що Надія була чутливою до чужого болю й вірною подругою.

Надія активно брала участь у самвидаві: у 1964 році набирала на машинці передруки віршів Симоненка, Драча, Костенко та інших. Тоді на цих саморобних книжках ще писали не «самвидав», а просто «сам собі видав». Це був величезний ризик, за який можна було сісти за грати, але для Світличної, як і для її брата, рідне слово було важливішим за власну безпеку.

eprasa.pl 8ec2369bd4

Важливою подією для дисидентів стала дата перепоховання Тараса Шевченка 22 травня 1967 року. Цього дня біля Київського пам'ятника Кобзареві зібралося майже 500 людей, серед яких була і Надія Світлична. Міліція спробувала завадити цьому громадському заходу, заарештувавши кількох учасників, однак решта активістів тісною колоною пішла Хрещатиком до будинку компартії. Затриманих тоді відпустили, але учасників, зокрема і Світличну, КДБ внесли до чорного списку.

Того ж року Надія разом з братом, Іваном Дзюбою і Ліною Костенко надіслали лист-протест першому секретарю компартії України, у якому засудили судовий процес над В'ячеславом Чорноволом. А потім Надія прийшла на суд до Чорновола. З тих пір для КДБ вона стала однією з кандидаток на засудження. Для початку в 1968-му її звільнили з роботи й не давали працювати ніде. Врешті-решт вона влаштувалася двірничкою, але і звідти її звільнили, при цьому постійно погрожували, що заарештують за «дармоїдство». Це була звична стратегія влади щодо інакомислячих: звільняти з будь-якої роботи, а потім саджати за дармоїдство.

Табори й незламність

Період постсталінської «відлиги» тривав недовго. Першим 1965 року заарештували брата Надії. Його засудили на сім років таборів суворого режиму та п'ять років заслання.

З початком 70-х почалася хвиля репресій проти українських шістдесятників-дисидентів. У листопаді 1970 року Надія Світлична разом із товаришем Євгеном Сверстюком знаходить тіло своєї подруги Алли Горської, убитої співробітниками КДБ за оприлюднення відомостей про масові розстріли киян у Биківнянському лісі під Києвом. В глибокій скорботі Надія займається її похованням. А починаючи з 1972 року, вже саму Світличну майже щодня чекісти викликають на допит через справу брата. В її помешканні проводять обшук, вилучають праці Стуса, вірші, статті, листи.

Але найстрашнішим випробуванням для Надії стало те, що влада зробила знаряддя тиску з її материнства. Щоразу перед черговим допитом вона прощалася зі своїм дворічним сином Яремою. І ось на останньому допиті Надії оголосили про арешт і зажадали написати розписку, кому вона доручає виховання дитини.

Заарештували Світличну 18 травня 1972 року. В цей же день її сина забрали до дитбудинку. Лише завдяки Леоніді Світличній, дружині Івана Світличного, дитину вдалося забрати й передати бабусі на Луганщину.

Після арешту майже рік Надія провела в ізоляторі КДБ у Києві. На провокаційні запитання слідчого відповідала: «Я просто людина. Життя подарувало мені щастя спілкуватися з широким колом творчих людей, і репресії проти них я сприймаю як репресії проти мене». Фактично це був особистий подвиг Надії як жінки: її лякали розлукою з власною дитиною, але вона не зрадила ні себе, ні інших.

У 1973 Світличну засудили за антирадянську пропаганду до чотирьох років таборів суворого режиму. Після суду під тиском і шантажем з боку КДБ чоловік Надії Володимир Войтенко подав на розлучення та зрікся дружини.

Покарання Надія відбувала в таборах Мордовії. Але навіть там вона залишалася собою: брала участь у протестах і голодуваннях разом з іншими політв'язнями. На своїй робі саморобною голкою з обривків ниток вишила червоний український орнамент. Цей одяг потім зберігався в Музеї шістдесятників у Києві.

У 1975 році, який ООН оголосила Міжнародним роком жінки, радянська влада підготувала амністію для матерів малолітніх дітей. Надія Світлична формально підпадала під цю умову, але вона разом із іншими в'язнями-жінками відмовилася від амністії, оскільки вимагала визнання власних прав та свобод, а не демонстративного помилування.

Після звільнення у 1976-му влада боялася пускати її назад до Києва: Світличній пропонували квартиру та роботу в Луганську, аби тільки вона не повернулася в своє ідеологічне середовище. Але Надія все одно поїхала до столиці. Там її категорично не приймали на роботу і знову погрожували арештом за «дармоїдство». Тоді вона написала заяву про відмову від радянського громадянства, пояснивши, що «нижче людської гідності, після всього пережитого бути громадянином найбільшого у світі, наймогутнішого, найдосконалішого концтабору».

Голос про тих, кого замовчували

Врешті радянська влада вирішила, що простіше позбутися Світличної, вислявши за кордон, аніж влаштовувати суди. Тож завдяки матеріальній підтримці української діаспори Надія в 1978 році виїздить за кордон разом із синами (старшим від першого шлюбу Яремою та молодшим Іваном від другого шлюбу): спершу до Риму, де її прийняв Папа Римський, а потім до США.

Там вона стала співзасновницею закордонного представництва Української гельсінської групи, працювала перекладачкою в Гарвардському університеті та співробітницею Українського музею в Нью-Йорку. Була редакторкою-укладачкою «Вісника репресій в Україні», який видавався коштом діаспори. Саме вона розшифрувала й запустила в друк табірні щоденники Василя Стуса, написані дрібним почерком на цигарковому папері розміром із сірникову коробку. Також упорядкувала твори інших політв'язнів – Горбаля, Снєгірьова, Руденка та інших. Найбільш відомою діяльністю Світличної стала багаторічна праця на «Радіо Свобода», де вона понад 10 років вела жіночу програму «Журнал Надії», розповідаючи про радянський тоталітаризм і репресованих українців.

У 1986-му її позбавили радянського громадянства, але вона принципово не прийняла американського, а залишалася політичною біженкою. У такий спосіб вона показувала, що її зв'язок з Україною не визначається паспортом. Це, мабуть, і є найточніший портрет Надії Світличної: вона не просто вижила, а перетворила свій досвід ув'язнення на допомогу іншим, таким як вона. Її називали «голосом українських політв'язнів», адже саме завдяки їй увесь світ міг дізнатися про тих, кого радянська система намагалася знищити.

Починаючи з 1990-х років, Надія регулярно приїздила до України, організувала видання творів покійного брата Івана. А на кошти Державної премії України імені Шевченка, яку отримала 1994 року, заснувала у Києві Музей шістдесятництва, куди передала весь свій архів.

Повернення додому

В літні роки Надія хворіла на онкологію, але мужньо боролася за життя. Вона дала собі слово не відходити на той світ, поки її син Іван не одружиться. І таки дочекалася: була на весіллі й навіть танцювала із сином.

Померла Надія Світлична за три місяці до свого 70-річчя – 8 серпня 2006 року – в американському місті Матавані. За заповітом, її тіло повернули на рідну Україну й поховали в Києві, на Байковому цвинтарі – у місті, де вона знайшла своє справжнє «я», ставши тією, ким судилося бути: мужньою жінкою, вірною собі та Україні. ●

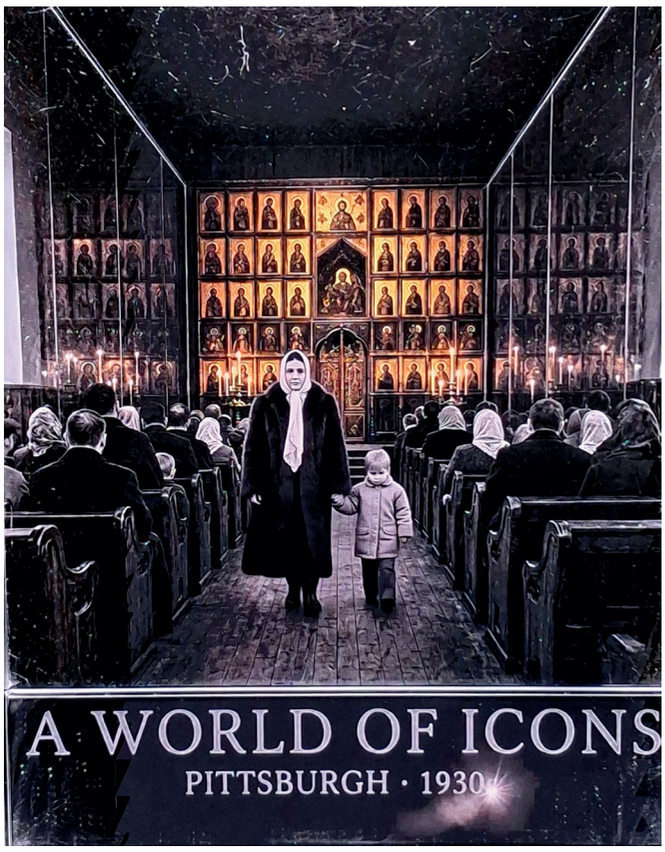
eprasa.pl 8ec2369bd4

Борис ЛЕМКІВСКИЙ
Фото автора статті

Енди Варгол кілко мал з мамы?

Енди Варгол вчыт нас, же руку треба все тримати на пульсі и фурт перевіряти ци серце бє «по-нашому», адже так як в предків. Был єм в його родинній Мікові и бесідував з членами родины Андрия Варгола та Юлиі з дому Завацкой, Русинами з діда прадіда. Над могылом члена родины Енди Варгола (выхідця з Міковой, так як и родиче короля поп-арту, але лем за блиску границю) мож помолити ся аджи в Мушынці (його гріб находит ся на прицерковнім цмонтери). Сыновец Енди'ого (Дональд Варгола, Гамерикан), тримаючы руку на пульсі, в Меджилабірцях вызнал: *Гордий єм з того, до чого Енди Варгол дішол. В добрім розвинул здібности русиньскых предків. Мило відіти, як в Меджилабірцях жыє и розвиват ся його творчый артизм.*[1]

Андрий Варгола – сын Андрия, народжений 6 серпня 1928 р. в Гамериці – барже любил край своіх родичів (хоц знал го лем з оповідань) як місто, в котрім гродил ся и выріс. Бесідував, же рідний його Пітсбург то: *«найгірше місто світа. Кєд вышли сте на двір в дачім білым, зміняло ся в темносиве». За 36 років артистичного жытя в Новім Йорку до рідного міста не поіхал ани раз.*[2] Хоц Пітсбурга не любил, але кєд бесідував, же: *Купувати, то барже гамерицкє як думати, адже єм так гамерицкий як каждий*[3], Гамерику мал рад. Гамерицкє, промислове місто было выбором родичів, але мож повісти, же в родині обовязували не гамерицкы, а русинскы правыла, та подібні як в Жыдів, барже рахувала ся мама як няньо. Няньо першый приіхал до Пітсбурга, жену аж пак стяг до себе, але то Улька (так звали єй в старім краю, Юльом стала аж в Гамериці): *тримала три угла хыжы, а муж четверте*. По смерти няньове угло держал брат Енди'ого, Джон – адже Янко Варгола – бо така была посьлідня няньова воля. Перед смертьом мал речы: *Янко, ты ся будеш мусіл постарати о маму и Андрийка. Остали мі якысы грошы. Восте іх для нього, жебы мал на школу.*[4] Адже, хоц маленькому Андрийкови тямило ся, же: *Няньо часто робил далеко од нас, на шахті. Праві николи єм го не віділ*[5], то Андрий Варгола грал важливу ролю в його жытю, аджи по смерти. Кєд хворота шахтарів прикула го до постели и вычувал, же надходит юж ангел смерти, найбарже старал ся о будучніст якраз наймолодшого сына. Достерігал дримлючый в ним талант и зато власно йому оддал вшыткы тяжко зароблены грошы. Старшый, Павло мал юж свою родину, адже по смерти няня: *Остало іх троє. Мама, Джон и Енди. Єдного вечера мама повідала: «Енди, няньо лишыл тісяч пятсто дуляри. То немалий ґріш. Няньо желал си, жебыс дістал іх ты, на школу, кєд так красні малюєш. Палько и Янко о тім знают. Сут за тым. Бесідую ти сесе, жебыс знал. Дам ти іх, кєд буде треба.*[6] Дала, а брат ся доложыл, бо родина то підстава, єден другого підопре кєд треба, все (ту старшый молодшого). Пак Енди вшытко што мал, оддал родині.

В меджилабірскым музею мож ся зыйти з памятками по Ендим и родині Варгола, єст ту аджи «вымолена» книжечка, з котром Улька Варголова в 1921 р. з Міковой вышла до Гамерикы. Андрий Варгола, кєд задомовил ся в Гамериці: Кєд ту врешті доіхал и дістал роботу, та клята сеса війна закінчыла ся, оплатил білет жені Юлиі з Гданська до Гамерикы та надіслал лист, в котрім наказувал приіхати єй як лем може найскорше. *Кєд лем пришол до Міковой – з мужовым жаданьом – пішли з ним до священика, а тот вшытко што написане прочытал. (…) До плахты зобрала што треба и зашмарила си єй на плечо. Мала в ній пару качал хліба, фалатів соленого сала, пару вудженых уцячых сырів, та фотографию Андрия в войсковым мундурі. Ціле дотеперішнє жытя перешло єй в Мікові, а ту така подорож. Пішла до церкви, поручыла ся Богу, пожегнала з няньом і матірьом, черевікы на рамено зашмарила и босоніж рушыла в дорогу. През Черемху, Липовец, Яслиска до Риманова... Вечер юж наставал, кєд сходила зо Шклярской Горы. Заночувала в капличці перед Короликом Волоскым. Каплиця была простора задля выгоды подорожных здоганяных бурьом або нічном темрявом. А пак дальше, през польскы села та містечка. Шіст тыжни ишла до Гданьска. Черевікы взувала лем кєд містом проходила, а пак зас цілий час босо ишла, понад 700 кільометри. Часом добры люде змилосердили ся над єй дольом и дозволили ночувати в стодолі, нераз дали дакой теплой стравы, але спала и в поли під оборогом*

eprasa.pl 8ec2369bd4

дакым або лем під кіпком сіна. Фурт была серед незнаємыма людми, котры не все розуміли єй русиньску бесіду, але дішла до того Гданьска, и хоц на шыфы кілька тыжни ищы ждала, то до той Гамерикы доплыла.[7]

Адже завдякы тому, же здоляла перейти нелегку дорогу, в 1928 р. Андрийови и Ульці народил ся Андрийко. Вышше описана Улькіна дорога з Міковой до Гданьска єст барз правдоподібна, Петра Тот (Petra Toth) в документальнім фільмі о Юлиі Варгола, утримує, же мати Енди'ого Польщу в більшости переіхала потягами.[8] Єй версия має ищы єдну рису (Потоцкий о тім нич не пише), утримує, же товаришка єй подорожы за океан дотерла з ньом лем до Освєнціма або Катовиц. Яна Отрьова, сперaючы ся на тім, што Петра во фільмі радит, написала: *Початком червця 1921 рока Юлія зобрала найнеобхіднішы річы и послідний раз рідному селу рекла: «З Богом». Возом дістала ся на залізничну стацію в Меджилабірцях – оддаленой на пятнадцет кілометри од Міковой. Одталь потягом през лупківский тунель просто на Краків, а пак на Катовиці або Освєнцім. Там канцелярия, в котрій отримати мала білеть на парову шыфу до Гамерикы. Юлія подорожувала з паньом Прекстовом з Міковы. Обидві одважны міковчанкы повны ентузиязма в Польщы пришли до сесой канцелярії, єднако на паню Прекстову чекало там лем гірке розчарування. Для ней не было оплаченой шыфкарты.*[9]

Здає ся, же реляция Петры Тот, а за ньом Яны Отрьовой, сперат ся на тім, што в *Цісарю Гамерикы* описал Мартін Поляк (*Martin Pollack*). Кус інакше єй подорож описал Богуш Хньоупек, на його думку Улька Варголова потягом іхала: попрощала ся: *«З Богом няню, з Богом тато, сестро и брате». Заплакала. Вытерла сызы. Зашмарила черевікы през плечы. Взяла до рукы невеликий тлумочок і рушила в дорогу. На долишнім кінци села посьлідний раз ищы ся обізріла. Міковска церковця послала єй посьліднє пожегнаня, зьвідуючы ся: «Ци вернеш ся? Ци придеш назад? Ци там останеш юж на все?» Разом з товаришком дістала ся на залізничну стацию в Меджилабірцях. Там другий раз заплакала. Приятелька занемогла, бракло єй сил вырушыти в великий сьвіт, вернула назад.*[10] Подля Михала Бицко подруга Ульці Варголовій в подорожы товаришыла аж до Гданьска: *Єй шлях до Гамерикы вюл през Польщу аж до Балтийского Моря. Більшу част дорогы подолала разом з товаришком піше, а з Гданьска шыфом вырушыла до Нового Йорка.*[11] Думам, же реляция пана Бицка єст найблишша правды, не зато, же він з Меджилабірец и не зато, же то засновательи довголітний директор меджилабірского музея. Вірю му найбарже, бо бесідує, же: *Медже 1988 а 1991 роками* (адже ищы перед отворіньом музею – БЛ) *часто сме іздили до села Міковой, глядали сме слідів Енди Варгола. Стрічали сме ся з вельолітныма людми, котры особисто знали Варголову Юлію. Познали сме старенькy паню Прекстову, котра разом з Юльом перешла піше цілу Польщу (од Міковой аж до Балтийского Моря). Зато, же няньо Варгола, Андрий, не оплатил шыфкарты на дві особы, мусіла ся вернути. «**Мы з Ульом (Юльом) были сме нерозлучном паром. За дорогом співали сме и танцювали, ничым божевільны. Але Андрий не надіслал для мене шыфкарты. Вера Боже, так было, зато'м остала ту аж до днес».***[12] Думам, же сме юж дома, же о подорожы Улькы Варголовой до Гамерикы знаме барз дуже, вшыткo, што было повіджене або записане.

Тепер треба было бы пояснити, чом бесідую, же Улька тримат три угла, а муж четверте. Енди вызнає, же: *В дитинстві пережыл єм три нервови кризы, през три рокы з ряду: перший в осмім році, другий в девятім, а третій в десятім. Напад трясавиці трафлял ся все якраз в першый день вакаций – не знам, што то мало значыти. Товды решту літа слухал єм радия, лежал в постели з ляльком Чарлі Макарти, та з розсипаныма на капі, и під заголовком, фіґурками невытятыма з вытинанковых зошытів.* ***Няньо*** *часто робил далеко од нас, на шахті.* ***Праві николи єм го не віділ****. Мама, хоц бесідувала з ческым* (русинскым? – БЛ) *акцентом, читала мі книжкы. Все, коли кінчыла чытати комікс Діка Трейсі, бесідувал єм: «Дякую мамо» – аджи товды кєд не розуміл єм ани слова. А коли в книжечці до малюваня покольорувал єм сторону, мама давала мі чеколядовий батоник Hersheya.*[13] *О його хвороті бесідує и Хньоупек, дяка тому посмотріти можеме на ню очыма родины: Єдного ранка прилетіл Палько й бесідує, же з Андіком діє ся штоси чудне. Торгат ним и скручат; лице ся му кривит. Юлия зразу підлетіла до посьцількы. Аж ньом стрясло. Андіко, єй Андіко стогнал и звивал ся, якбы го розтігали на дибах; якысы невидимы спружыны выкручали му ручкы, невидома сила виламувала ніжечкы, губами му сіпало, кричал штоси чысто незрозуміле, а пальці мимоволи робили дивны річы; потім Андіко вигнул хырбет, впал и лежал, змордуваний, здишаний, од поту аж мокрий, и знерухоміл. Параліж? Параліж! Боже! Полетіли по дохтоpя. «Nervous breakdown!» («Нервовий кризис!») – заявил. Не знали, што такє «Nervous breakdown!», пояснил, же то «Chorea» («Хорея»). «Холера – Ісусе Христе!» «Ні, не холера! а Chorea minor Sydenhami!» Не было ім лекше, не знали што такє «Chorea minor Sydenhami». «Танець святого Віта. Хворота сіпаня» – доповнил лікар.*[14]

Далі буде

1 J. Otriová, Donald Warhola: *Stále vnímam Andyho ako svojho nadriadeného. Na oslavu múzea prišli aj Warholovi príbuzní zo Spojených štátov* [в:] https://korzar.sme.sk/zemplin/c/donald-warhola-stale-vnimam-andyho-warhola-ako-svojho-nadriadeneho (Вступ: 30.09.2026 р.).

2 J. Otriová, *Neuveriteľný príbeh matky kráľa pop-artu. Ako sa Uľa z malej dedinky dostala do Ameriky. Andy Warhol má ikonické písmo od nej* [w:] https://korzar.sme.sk/zemplin/c/neuveritelny-pribeh-matky-krala-pop-artu-ako-sa-ula-z-malej-dedinky-dostala-do-ameriky (Вступ: 30.09.2026 р.).

3. *Filozofia Warhola od A do B i z powrotem*, наводжу за: *Wielka Kolekcja Sławnych Malarzy. Andy Warhol 1928-1987,* Poznań 2007. Купувати, то барже гамерицкє… єст моттом той книжкы.

4. B. Chňoupek, *Andy, FOND KULTURA PRO SLOVAKIA 1992*, c. 83.

5. K. Honnef, *Andy Warhol 1928-1987. Sztuka użytkowa,* Benedikt Taschen Verlag GmbH Köln 1991, c. 12.

6. B. Chňoupek, *Andy…*, c. 84.

7. A. Potocki, *Legendy łemkowskiego Beskidu,* Rzeszów 2007, c. 14-15.

8. P. Toth, *Dokumentarz odkrywający ślady pop-artu* [в:] https://www.facebook.com/reel/1010914380640786 (Вступ: 1.10.2026 р.).

9. J. Otriová, *Neuveriteľný príbeh matky kráľa pop-artu…*

10. B. Chňoupek, *Andy…*, s. 59.

11. M. Bycko, *Andy W. Intero(vert)* 1928-87 [в:] *AW Factor-y 2019, Medzilaborce/Prešov/Košice 2019,* c. 12.

12. Тамже, c. 15.

13. K. Honnef, *Andy Warhol…*, c. 12.

14. B. Chňoupek, *Andy…*, c. 75.

eprasa.pl 8ec2369bd4

50. JARMAROCK FEST

програма

20 XI 2026
МОЛОДА МУЗА ВІДКРИТТЯ КЛУБУ B90, ГОД. 17:30

17:30	ТЕКЛЯ І ПАРАСКА - ТЕАТР «НАВПАКИ»
18:00	ТЕАТРАЛЬНА ВИСТАВА «ІМЕНА КРИМУ»
19:00	РОМАН ГАВРАН
19:40	КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОЇ СПІВАНОЇ ПОЕЗІЇ «ГОЛОС СЛОВА»
21:00	КАБАРЕ «ГОРПИНКА»
21:15	ЮЛІЯ РОМАНЮК
22:00	КАБАРЕ «ШПИЛЯ»
22:20	ХУТІР, ГА ГАМАЛІЯ, БІЛІ КРУКИ
23:40	НАДІЯ
01:00	ГАРАЗД
02:30	JARMAROCK JAM

21 XI 2026
МУЗА ЯРМАРКУ ВІДКРИТТЯ КЛУБУ B90, ГОД. 17:30

18:00	МИСТЕЦЬКЕ ДІЙСТВО «КОД ЄДНОСТІ»
18:15	ЮВІЛЕЙНИЙ КОНЦЕРТ «РАЗОМ ЧЕРЕЗ ПОКОЛІННЯ»
20:00	ВОПЛІ ВІДОПЛЯСОВА
21:45	ГОРПИНА
22:45	THE UKRAINIAN FOLK
00:00	ПАЦИКІ З ФРАНЕКА
01:30	ШАРАВАРИ
02:50	DJ VENTYK

СУПРОВІДНИЙ ЗАХІД:

«Сліди часу: 50 років у серці JarmaRock FEST» - виставка, що стане незвичайною мандрівкою крізь пів століття історії фестивалю.

Владико Аркадію!

Прийміть наші найщиріші співчуття з приводу відходу у вічність Вашої дорогої МАМИ.

Нехай Господь прийме її душу у Свої небесні оселі, а Вам дарує духовну силу, розраду й мир у серці.
Як писав Василь Симоненко:
«Я таку тебе завжди бачу, Образ в серці такий несу –
Материнську любов гарячу І твоєї душі красу».
Нехай світлий образ мами, її безмежна любов і молитви назавжди залишаються у Вашому серці.
Нехай Господь дарує її душі вічний спокій у Своєму Царстві.
Вічна і світла пам'ять!

Дирекція, вчителі та учні Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому

eprasa.pl 8ec2369bd4

JarmaRock FEST – місце зустрічей та єднання поколінь!

Для когось це спогади з дитинства, для когось – вже улюблена традиція, а для когось перше велике відкриття. Для кожного з нас JarmaRock FEST – особливий. Фестиваль, якому вже 50 років! Легенда, частиною якої може стати кожен із нас. Час невпинно наближає нас до ювілейного заходу. Ми знаємо, як ви чекаєте на цю подію, з нетерпінням чекаємо і ми.

Цьогорічна програма буде напрочуд різноманітною – насиченою мистецькими подіями, сповненими ностальгії та теплих спогадів, а також сучасними творчими експериментами й новими ідеями, що об'єднають не одне покоління. У вас буде можливість насолодитися як сучасним театральним мистецтвом, так і славнозвісними кабаре, які, напевно, улюблені тими, хто стояв біля витоків створення «Молодіжних ярмарків». На сцені фестивалю зустрінуться музиканти та гурти, чиї імена вже стали частиною його історії, усі ті, кого ви так любите і чекаєте, пісні яких ви добре знаєте та пам'ятаєте. Ми запросили наших друзів, котрі протягом років були з нами та робили цей фестиваль ще більш яскравим та незабутнім.

Сьогодні є так багато різноманітних культурних подій, але погодьтеся, що такої родинної атмосфери, яка панує на JarmaRock FEST немає ніде. Це особливе місце зустрічей, де збирається уся родина, усі друзі та знайомі, усі близькі серцю люди. Кажуть, ти можеш приїхати сам, але напевно зустрінеш своїх друзів. Так буде і цьогоріч, коли збереться велика українська громада.

50 років – це наша спільна історія! Приходьте, щоб згадати, відчути та розділити цю особливу мить разом. Нехай зустрінуться ті, хто творив історію від самого початку, і ті, кому ще належить написати її нові сторінки. Будьмо разом у ці дні для того, щоб перегорнути нову сторінку нашої спільної життєвої та культурної історії – сторінку, яку ми зможемо написати лише разом.

Команда JarmaRock FEST

Захід відбувається за фінансової підтримки міста Ґданська, Поморського воєводства та дотації міністра внутрішніх справ і адміністрації Польщі, а також під почесним патронатом Генерального консула України в Ґданську.

ЗАПРОШУЄМО НА МАЛАНКУ 2027 у Кошаліні

16 січня 2027 року (субота), початок: 20:00.
Ресторан Готелю Арка – Громада
(ul. Zwycięstwa 20/24, Koszalin).
До танцю гратиме ансамбль «ГАРАЗД» з Ґданська.
Квитки можна вже заздалегідь резервувати в домівці ОУП.
Детальніша інформація та резервація місць за номерами телефонів: 94/ 342 64 70 (домівка),
тел. моб. 884 994 009, 609 856 353.
КІЛЬКІСТЬ МІСЦЬ ОБМЕЖЕНА!

Щиросердечно запрошує кошалінський гурток ОУП

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Lesia Korostatevych (Warszawa), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 8ec2369bd4

Patronat honorowy:

Konsulat Generalny Ukrainy w Gdańsku

Organizatorzy:

Związek Ukraińców w Polsce Oddział Pomorski

NAVPAKY TEATR

Partnerzy:

B90

EKSPLOATACJA PORT GDAŃSKI

synago

PIEROGI LWOWSKIE

Partner CSR:

Energa GRUPA ORLEN

Dofinansowano ze środków:

GDAŃSK

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Patronat medialny:

Radio Gdańsk

SLAWA

trojmiasto.pl

ua.pl

Наше Слово

НАША ПОЛЬЩА

ua.news

eprasa.pl 0ec2300bd4